

Ref. nr.:

Sakser.: 13/2162

Dato: 23.08.13

Atomberedskap – sentral og regional organisering

Innledning

Atomberedskapen ble første gang etablert ved kgl.res. av 12. mars 1993 om atomulykkeberedskap og senere videreført uten større endringer ved kgl.res. av 26. juni 1998 og 17. februar 2006.

Statens strålevern har som sekretariat for Kriseutvalget for atomberedskap (KU) på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet foretatt en gjennomgang av kongelig resolusjon av 17. februar 2006 for å vurdere om det er behov for endringer/oppdateringer sju år etter at den ble fastsatt. Dette oppdraget er gjennomført etter drøftinger med de etater som er representert i KU.

I brev fra Statens strålevern av 2.5.2013 fremmes følgende forslag til endringer i kongelig resolusjon om atomberedskapen i Norge:

- Utenriksdepartementet og Kystverket tas opp som nye medlemmer av Kriseutvalget,
- Forbeholdene om at tiltak med hjemmel i politiloven kun kan gjennomføres med tilslutning fra Justis- og beredskapsdepartementet tas ut av resolusjonen, da de ikke lenger stemmer overens med gjeldende myndighetsroller,
- Forbeholdene om at tiltak som berører militære forhold og operasjoner alltid skal klareres med Forsvarsdepartementet tas ut av resolusjonen, da de ikke lenger stemmer overens med gjeldende myndighetsroller,
- Kriseutvalgets (måle)ressurser kan ved behov nyttiggjøres i arbeidet med å avdekke og avverge terrorhandlinger,
- Omtalen av informasjonsberedskapen ved en atomhendelse oppdateres, slik at den bedre gjenspeiler organiseringen av informasjonsberedskap ved kriser,
- En presisering om at Statens strålevern som leder for Kriseutvalget ved behov gis myndighet til å fatte vedtak inntil KU er samlet.

Disse forslagene er fulgt opp i utkast til ny kongelig resolusjon om atomberedskap med unntak av forslaget om at ”Forbeholdene om at tiltak som berører militære forhold og operasjoner, alltid skal klareres med

Forsvarsdepartementet, tas ut av resolusjonen”. Formuleringene i vedlegg 1 og 2 til denne resolusjonen viderefører formuleringene på dette punkt fra kongelig resolusjon av 17.2.2006.

Kongelig resolusjon av 15.6.2012 ”Instruks for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet, Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, tilsynsfunksjon og sentral krisehåndtering” vil også være aktuell ved en atomhendelse. Tre sentrale elementer inngår i denne instruksen – ansvar for krisekoordinering i lederdepartementet, krisekoordinering gjennom Kriserådet og Krisestøtteenhetens (KSE) bistand med støttefunksjoner til lederdepartementet og Kriserådet.

Denne kongelige resolusjonen om Atomberedskap erstatter - med de endringer som her er foreslått - kgl.res. av 17. februar 2006 Atomberedskap - sentral og regional organisering.

Den gjeldende organiseringen – med et eget Kriseutvalg under ledelse av og med sekretariat fra Statens strålevern og med faglige rådgivere for KU - ble bekreftet av Regjeringen i 2010 i forbindelse med framlegget og forankringen av en ny trusselvurdering på atomområdet. I den forbindelse ble det fastsatt seks dimensjonerende scenarier for atomberedskapen, som den forutsettes å håndtere. Atomberedskapen er også beskrevet i Meld. St. 29 (2011-2012). Her understrekes spesielt samvirkeprinsippet i tillegg til de øvrige beredskapsprinsippene. Samvirke er i realiteten et prinsipp som har ligget til grunn for organiseringen av atomberedskap siden etableringen, sammen med de øvrige generelle beredskapsprinsipper.

Kriseutvalget for atomberedskap har i 2012 gitt ut rapporten «Roller, ansvar, krisehåndtering og utfordringer i norsk atomberedskap», som en oppfølging av den nye trusselvurderingen. Opplegget for oppfølgingen av denne rapporten ble forankret i regjeringen ved regjeringsbehandling vinteren 2013. I Meld. St. 21 (2012-2013) legges også fram viktige beredskapstiltak og en overordnet strategi mot terror. Kriseutvalget for atomberedskap har (måle)ressurser som kan være viktige i arbeidet med å forebygge og redusere konsekvensene av terrorhandlinger, i tråd med den foreslåtte strategien.

Kriseutvalgets myndighet til å gi pålegg om nærmere spesifiserte tiltak i akuttfasen av en atomhendelse, jf. strålevernloven § 16 annet og tredje ledd, videreføres i denne kgl.res. Organiseringen av den nasjonale atomberedskapen opprettholdes, både på sentralt og regionalt nivå. Kriseutvalget (KU) utvides imidlertid med representanter fra Utenriksdepartementet og Kystverket. Begrunnelsene for dette er det redegjort for i de følgende avsnitt.

En atomhendelse i utlandet vil som regel påvirke nordmenn og norske interesser. Videre vil den kunne ha implikasjoner for norske borgere som reiser til og fra områder i eller i nærheten av hendelsen. Dette tilsier en tett og løpende dialog med Utenriksdepartementet, som best kan oppnås ved at Utenriksdepartementet er representert i Kriseutvalget. Behovet for å ha Utenriksdepartementet representert i KU har blitt særlig tydelig gjennom vår nasjonale håndtering av Fukushima-ulykken i mars 2011. Ulykken

understreket behovet for nærmere kontakt og dialog mellom Kriseutvalget og Utenriksdepartementet.

Kystverket ble, på grunnlag av innspill fra KU og i samråd med Fiskeri- og kystdepartementet, knyttet til KU som rådgiver ved Helse- og omsorgsdepartementets vedtak av 11. januar 2013. Det foreslås at Kystverket blir representert i KU, og ikke kun som en faglig rådgiver for KU. Behovet for dette har blitt særlig aktualisert etter at antallet transporter av radioaktivt materiale og ferdsel av sivile reaktordrevne fartøyer langs norskekysten har økt i løpet av de senere årene. Kystverket ivaretar dessuten statens ansvar for beredskap mot all annen akutt forurensning enn radioaktiv forurensning. Kystverkets har som oppgave å forebygge og identifisere akutt forurensning og påse at ansvarlig forurenser eller kommune iverksetter nødvendige tiltak, når akutt forurensning inntreffer. Etter at forurensningsloven ble gjort gjeldende for radioaktiv forurensning fra 2011, er Statens strålevern gitt tilsvarende oppgaver og den samme myndighet etter forurensningsloven når det gjelder tiltak mot akutt radioaktiv forurensning. Det er derfor avgjørende å sikre god og effektiv håndtering av hendelser, som kan medføre både radioaktiv forurensning og annen forurensning, og det vil gi en langt bedre koordinering mot Kystverket med en representasjon i KU.

Organiseringen av atomberedskapen

Nedenfor gis en kort beskrivelse av de ulike instanser i atomberedskapen:

Kriseutvalget for atomberedskap

Strålevernloven § 16 første ledd bestemmer at Kongen organiserer en beredskap mot atomulykker og andre hendelser som kan innebære ioniserende stråling eller spredning av radioaktivitet, for å beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser. I henhold til § 16 annet ledd kan Kongen i akutfasen av en hendelse, som beskrevet i § 16 første ledd, pålegge statlige og kommunale organer å gjennomføre nærmere bestemte tiltak, samt pålegge private og offentlige virksomheter å gjennomføre analyser og innhente opplysninger for vurdering av situasjonen. Etter § 16 tredje ledd kan Kongen delegere sin myndighet etter annet ledd til et særskilt statlig organ for atomberedskap, og etter § 16 femte ledd plikter etater med oppgaver i atomberedskapen å følge samordnet planverk.

For å oppnå en effektiv og hurtig håndtering i akutfasen av atomhendelse, samt gi en faglig tilfredsstillende behandling i det løpende beredskapsarbeidet, nedsettes et særskilt Kriseutvalg for atomberedskap. Kongens myndighet etter strålevernloven § 16 annet ledd delegeres til Kriseutvalget for atomberedskap. Kriseutvalget ledes av direktøren ved Statens strålevern.

Kriseutvalget for atomberedskap har representanter fra:

- Statens strålevern
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Forsvaret
- Helsedirektoratet
- Kystverket
- Mattilsynet

- Politidirektoratet
- Utenriksdepartementet

Disse etatene peker ut en fast representant med vararepresentant fra sitt ledelsesnivå. Kriseutvalgets representanter forutsettes å ha de nødvendige fullmakter fra sine respektive etater til å kunne ta del i beslutningsprosessene. Ved denne organiseringen av atomberedskapen ivaretas samtidig samvirkeprinsippet. Kriseutvalget for atomberedskap har fullmakt til å fatte beslutninger og gi ordre om iverksettelse av nærmere spesifiserte tiltak i akutfasen av en hendelse, jf. vedlegg om fullmakter og mandat. I slike situasjoner vil det kunne være avgjørende å få iverksatt tiltak så raskt som mulig. Det forutsettes at de ansvarlige departement kobles inn såfremt tidsfaktoren ikke er til hinder for dette. Avgrensningen av Kriseutvalgets fullmakter gjenspeiler at det ikke er hensiktsmessig å legge ansvaret for tiltak av mer langsiktig karakter til Kriseutvalget. Ansvaret for slike beslutninger tilligger det departement eller myndighetsorgan som ordinært har ansvaret for vedkommende tiltak, men vil baseres på råd fra Kriseutvalget.

Kriseutvalgets mandat omfatter også oppgaver i det løpende beredskapsarbeidet og som rådgiver for myndighetene i senfasen av en atomhendelse. Erfaringene fra flodbølgekatastrofen i Sør-Asia i 2004 og Fukushima-hendelsen i 2011 illustrerer at også ulykker og hendelser langt utenfor Norges grenser kan få store konsekvenser for nordmenn og norske interesser. Kriseutvalgets mandat omfatter også hendelser i utlandet som kan ha konsekvenser for nordmenn og norske interesser.

Leder for Kriseutvalget for atomberedskap inngår i den generelle beredskapsorganisasjonen i Helse- og omsorgsdepartementet.

Kriseutvalgets rådgivere

Kriseutvalgets rådgivere skal besitte relevant kompetanse og hjelpemidler for å kunne kartlegge omfanget av atomhendelser og konsekvenser av disse, samt kunne vurdere aktuelle tiltak og konsekvenser av tiltak. De skal ha oppgaver både i det løpende beredskapsarbeidet og i akutt- og senfasen av en atomhendelse.

Følgende institusjoner peker ut rådgivere med vararepresentanter:

- Bioforsk
- Fiskeridirektoratet
- Forsvarets forskningsinstitutt
- Havforskningsinstituttet
- Institutt for energiteknikk
- Meteorologisk institutt
- Miljødirektoratet
- Nasjonalt folkehelseinstitutt
- Norges geologiske undersøkelser
- Norsk polarinstitutt
- Oslo Universitetssykehus HF, Ullevål sykehus
- Universitetet for miljø- og biovitenskap
- Veterinærinstituttet.

I tillegg kan Kriseutvalget etter behov knytte til seg rådgivere fra andre etater eller institusjoner når situasjonen tilsier det.

Kriseutvalgets sekretariat

Statens strålevern har sekretariatsfunksjonen for Kriseutvalget med rådgivere. Sekretariatet omfatter også Strålevernets enhet i Nord-Norge. Sekretariatet bistår Kriseutvalget i krisehåndteringen og forestår den daglige drift, vedlikehold og koordinering av den nasjonale atomberedskapen.

Kriseutvalget ved Statens strålevern har ansvar for å utarbeide et nasjonalt planverk for atomberedskapen og skal påse at etatene med oppgaver i denne beredskapen på nasjonalt og regionalt nivå tar ansvar for å etablere egne planer som inngår i dette samordnede planverket.

Informasjonsberedskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap arbeider med informasjonsberedskap som en integrert del av arbeidet med sikkerhet og beredskap. Som et ledd i å utvide samarbeidet mellom ulike etater og direktorater som har oppgaver innenfor krisehåndtering og informasjonsberedskap, ble det opprettet en informasjonspool med virkning fra 1.januar 2013. Informasjonspoolen består av kommunikasjonsmedarbeidere fra de etater som har valgt å knytte seg til ordningen. I en krisesituasjon eller i en situasjon som krever informasjonshåndtering ut over det normale, kan deltakende etater be om informasjonsfaglig bistand og få tilført ressurser fra informasjonspoolen.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap organiserer og administrerer denne ordningen¹.

For å styrke informasjonsarbeidet i forbindelse med en hendelse som omfattes av Kriseutvalgets mandat, kan Kriseutvalget innkalle informasjonsmedarbeidere fra DSBs informasjonspool.

Regional organisering – Fylkesmannen

Fylkesmannen er Kriseutvalgets regionale ledd. Fylkesmannen skal gjennom tilrettelegging og veiledning medvirke til at regionale og lokale etater etablerer nødvendige planer som del av samordnet planverk.

I forbindelse med en atomhendelse skal Fylkesmannen sørge for koordinering og bidra til iverksettelse av samordnede tiltak regionalt og lokalt. Dette gjelder både beskyttelsestiltak og formidling av informasjon til presse og publikum.

Fylkesmannen rapporterer til Kriseutvalget som bistår Fylkesmannen med nødvendig veiledning i forhold til ovennevnte oppgaver.

¹ Jf. brev fra DSB til Deltakere i DSB infopool 17.12.2012

Svalbard og Jan Mayen

Forskrift 9. mai 2003 nr. 568 om anvendelsen av lov om strålevern og bruk av stråling på Svalbard og Jan Mayen bestemmer at strålevernloven, herunder § 16 om atomberedskap, er gjeldende for Svalbard og Jan Mayen. Forskrifter fastsatt med hjemmel i strålevernloven gjelder imidlertid ikke for Svalbard og Jan Mayen med mindre dette er særskilt fastsatt.

Denne kgl.res. gjøres også gjeldende for Svalbard og Jan Mayen. På Svalbard er Sysselmannen Kriseutvalgets regionale ledd. For Jan Mayen har Fylkesmannen i Nordland denne funksjonen. Det forutsettes at Kriseutvalget, i samarbeid med Sysselmannen på Svalbard og Fylkesmannen i Nordland, utarbeider lokalt tilpassede beredskapsplaner for hhv. Svalbard og Jan Mayen.

Embetsgruppen for koordinering av atomberedskapen

Sektoransvaret innebærer at det enkelte departement er ansvarlig for beredskapen innen egen sektor. Dette omfatter blant annet ansvaret for å forebygge og å håndtere hendelser som berører eget sektoransvar. Arbeidet skal skje koordinert med andre departementer.

Embetsgruppen for koordinering av atomberedskapen ledes av Helse- og omsorgsdepartementet og består av representanter for sentrale departementer i atomberedskapen. Embetsgruppen skal behandle interdepartementale problemstillinger og bidra til koordinert oppbygging og vedlikehold av den nasjonale atomberedskapen. Gruppen møtes regelmessig for å holde seg orientert om trusselbildet og for å drøfte aktuelle beredskapsplaner og -tiltak, herunder ressursituasjonen. De berørte departementer oppnevner faste representanter til Embetsgruppen. Representantene vil være bindeledd mellom departementene og Kriseutvalget når det gjelder beredskapsplanlegging og ellers fungere som rådgivere for sine departementer i forbindelse med krisehåndtering.

Krisehåndtering på sentralt nivå

Dersom en alvorlig atomhendelse inntreffer, skal Kriseutvalget for atomberedskap umiddelbart varsle Helse- og omsorgsdepartementet, Statsministerens kontor, andre departementer, herunder Justis- og beredskapsdepartementets situasjonssenter. Helse- og omsorgsdepartementet har et særskilt ansvar for å sikre at Justis- og beredskapsdepartementets situasjonssenter er blitt varslet og å vurdere om Kriserådet skal innkalles.

Kriserådet vil raskt kunne tre sammen for blant annet å ta stilling til spørsmålet om hvilket departement som skal utpekes som lederdepartement, og dermed være koordineringsansvarlig på departementsnivå. En slik koordinering på departementsnivå kommer i tillegg til krisehåndteringen som finner sted med utgangspunkt i Kriseutvalget under ledelse av Statens strålevern og i håndteringsansvarlige departementer. Kriseutvalget rapporterer løpende til samtlige berørte departementer og Statsministerens kontor og etablerer en særskilt dialog med det utpekte lederdepartementet.

Helse- og omsorgsdepartementet tilrår:

1. Fastsettelse av mandat og sammensetning av Kriseutvalget for atomberedskap med rådgivere, samt mandat for fylkesmannen, i samsvar med et vedlagt forslag.
2. Delegasjon av Kongens myndighet etter strålevernlovens § 16, annet ledd til Kriseutvalget for atomberedskap i samsvar med et vedlagt forslag.
3. Oppheving av kongelig resolusjon av 17. februar 2006 om Atomberedskap – sentral og regional organisering fra 1.9.2013.
4. Oppheving av kronprinsregentens resolusjon av 10. oktober 1980 om Instruks om beredskap mot radioaktivt avfall med virkning fra 23.8.2013.

Vedlegg I.

Mandat for og sammensetning av Kriseutvalget for atomberedskap med rådgivere, samt mandat for Fylkesmannen

1. Innledning

Beredskapsorganisasjonen består av Kriseutvalget for atomberedskap, Kriseutvalgets rådgivere, Kriseutvalgets sekretariat, samt Fylkesmannen som Kriseutvalgets regionale ledd.

Atomberedskapsorganisasjonen er opprettet for å stille ekspertise til rådighet for å håndtere atomhendelser og for å sørge for hurtig iverksettelse av tiltak for å beskytte liv, helse, miljø og andre viktige samfunnsinteresser. Atomhendelser omfatter både ulykker og hendelser som følge av tilsiktede handlinger i fredstid, ved sikkerhetspolitiske kriser og ved væpnet konflikt.

Dersom det foreligger en atomhendelse eller når en atomhendelse ikke kan utelukkes, og denne kan ramme Norge eller berøre norske interesser, skal Kriseutvalget for atomberedskap sørge for koordinert innsats og informasjon. I akuttfasen av en atomhendelse har Kriseutvalget myndighet til å gi pålegg om nærmere fastsatte tiltak.

Kriseutvalget har i tillegg oppgaver i det løpende beredskapsarbeidet og skal fungere som rådgiver for myndighetene i senfasen av en atomhendelse. Kriseutvalgets rådgivere skal ha oppgaver både i det løpende beredskapsarbeidet og i forbindelse med håndteringen av en atomhendelse.

Kriseutvalgets mandat omfatter også hendelser som finner sted utenfor Norge og som ikke har direkte konsekvenser på norsk territorium, dersom hendelsen berører nordmenn eller norske interesser. Kriseutvalgets mandat og fullmakter, jf. vedlegg II, gjelder så langt de passer for slike hendelser.

Departementene har i samsvar med sektorprinsippet ansvaret for at beredskapen innen egen sektor er tilfredsstillende og koordinert med øvrige sektorer. Ved eventuelle atomhendelser har de enkelte departementer/fagmyndigheter ansvaret for tiltak hvor fullmaktene ikke er lagt til Kriseutvalget. De aktuelle departementenes samarbeid i det løpende beredskapsarbeidet organiseres gjennom Embetsgruppen for koordinering av atomberedskapen, som ledes av Helse- og omsorgsdepartementet.

Fylkesmannen har ansvar for koordinering av beredskapen på regionalt nivå. På sentralt nivå skal Kriseutvalget umiddelbart varsle Helse- og omsorgsdepartementet, andre berørte departementer og Statsministerens kontor om alvorlige atomhendelser. Kriserådet ivaretar koordinering på departementsnivå gjennom lederdepartementet.

2. Kriseutvalget for atomberedskap

2.1 Følgende etater skal oppnevne en representant med vararepresentant til Kriseutvalget for atomberedskap:

- Statens strålevern
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Forsvaret
- Helsedirektoratet
- Kystverket
- Mattilsynet
- Politidirektoratet
- Utenriksdepartementet

Representantene skal utpekes blant lederne i etatene.

2.2 Kriseutvalget for atomberedskap ledes av direktøren ved Statens strålevern. Lederen kommer i tillegg til det ordinære medlem fra denne etaten.

2.3 Kriseutvalget for atomberedskap har i akutfasen av en atomhendelse fullmakt til å fatte beslutninger og gi pålegg om nærmere fastsatte tiltak i henhold til strålevernloven § 16 annet ledd. Disse tiltakene er nærmere presisert i vedlegg II om fullmakter i akutfasen av en atomhendelse. Der hvor situasjonen og tiden tillater det, skal Kriseutvalget ta kontakt med ansvarlige fagdepartementer med sikte på å informere og drøfte beslutninger som bør fattes. Kriseutvalget avgjør selv om situasjonen og tiden muliggjør drøfting med departementene. Tiltak som berører militære forhold og operasjoner, skal alltid klareres med Forsvarsdepartementet. Kriseutvalget har plikt til å gi ansvarlige departementer melding om beslutninger og pålegg om tiltak.

2.4 Kriseutvalget kan i akutfasen av en atomhendelse benytte sine fullmakter så lenge de finner det nødvendig for å beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser.

3. Kriseutvalgets rådgivere

3.1 Følgende institusjoner peker ut rådgivere med vararepresentanter:

- Bioforsk
- Fiskeridirektoratet
- Forsvarets forskningsinstitutt
- Havforskningsinstituttet
- Institutt for energiteknikk
- Meteorologisk institutt
- Miljødirektoratet
- Nasjonalt folkehelseinstitutt
- Norges geologiske undersøkelse
- Norsk polarinstitutt
- Oslo universitetssykehus HF Ullevål sykehus
- Universitetet for miljø- og biovitenskap
- Veterinærinstituttet.

3.2 Det kan fremmes forslag til endringer i sammensetningen av Kriseutvalgets rådgivere for eksempel på bakgrunn av nye erfaringer, organisasjonsmessige endringer i den sivile beredskap og/eller endringer i trusselbildet. Forslag kan fremmes av de representerte institusjoner eller av de berørte departementer. Forslag behandles i Kriseutvalget og fremmes overfor Helse- og omsorgsdepartementet, som fatter vedtak etter samråd med andre berørte departementer.

For øvrig kan Kriseutvalget etter behov knytte til seg rådgivere fra andre etater eller institusjoner når situasjonen tilsier det.

4. Kriseutvalgets og rådgivernes arbeidsmåte

I akutfasen av en hendelse

4.1 Kriseutvalget skal med støtte fra rådgiverne:

- gi samordnede pålegg i henhold til strålevernloven § 16 annet ledd med sikte på å beskytte liv, helse, miljø og andre viktige samfunnsinteresser,
- innhente og bearbeide informasjon og måldata, om nødvendig gjennom pålegg til private og offentlige virksomheter, for å utarbeide en best mulig oversikt over situasjonen, samt prognoser for hvordan situasjonen vil utvikle seg, og
- sørge for samordnet informasjon til myndigheter, publikum og medier (jf. pkt. 6.5).

4.2 Myndigheter med ansvar for oppfølging av de beslutninger som er fattet, rapporterer om sin gjennomføring til Kriseutvalget. Berørte myndigheter, som har relevant informasjon om situasjonen på sine respektive områder, skal uten unødige opphold formidle denne til Kriseutvalget.

I senfasen av en hendelse

4.3 I senfasen skal Kriseutvalget støttet av rådgiverne gi faglig koordinerte råd angående mer langsiktige tiltak, for eksempel ytterligere planmessige målinger og restriksjoner i produksjon og omsetning av matvarer. Det kan i denne fasen være aktuelt å sammenkalle relevante myndigheter til konferanser der tiltakene kan samordnes.

I det løpende beredskapsarbeidet

4.4 Kriseutvalget og rådgiverne skal

- ta initiativ med sikte på å få bygget opp, vedlikeholdt og koordinert beredskapsorganisasjonen, materiell og tjenester med sikte på en mest mulig effektiv innsats ved en atomhendelse
- holde kontakt med ansvarlige myndigheter på alle nivåer, bistå med informasjon og råd i forbindelse med beredskapsspørsmål,
- tjene som forum for løpende gjensidig informasjonsutveksling mellom medlemsetatene og -institusjonene,
- holde løpende oversikt over det aktuelle trusselbildet,

- bistå med å forebygge og redusere konsekvensene av terrorhandlinger gjennom å legge til rette for at atomberedskapens ressurser, herunder måleressurser, kan mobiliseres, og
- avholde øvelser, eventuelt i samarbeid med andre organer.

4.5 I det løpende beredskapsarbeidet innkaller lederen av Kriseutvalget medlemmene av Kriseutvalget, rådgiverne og fylkesmenn til møter eller øvelser etter behov.

4.6 Kriseutvalget skal holdes løpende orientert om de forberedelser som ansvarlige myndigheter gjør i forhold til å bygge opp og vedlikeholde sin egen beredskap.

4.7 Kriseutvalget har ansvaret for å utarbeide og vedlikeholde en beredskapsmanual med blant annet:

- beskrivelse av beredskapsnivåer med klare prosedyrer for varsling/innkalling av Kriseutvalget med rådgivere, ansvarlige myndigheter og andre impliserte,
- klare rutiner for samarbeid mellom Kriseutvalget, Kriseutvalgets sekretariat, Kriseutvalgets rådgivere og Fylkesmannen både ved atomhendelser og i det løpende beredskapsarbeidet,
- beskrivelse av forpliktelser og ansvar i beredskapsarbeidet, samt oppgavefordeling mellom etatene/institusjonene, og
- rutiner som sikrer at de berørte departementer raskt blir varslet og kontinuerlig holdes underrettet om krisens utvikling.

Den enkelte medlemsetat/-institusjon forutsettes å utarbeide beredskapsmanualer på eget område slik at de blir en del av et samordnet planverk.

5. Innkalling av Kriseutvalget og rådgiverne

5.1 Kriseutvalget benytter prinsippet om trinnvis beredskap. Lederen for Kriseutvalget bestemmer i samråd med Sekretariatet beredskapsnivået i en gitt situasjon.

5.2 Når en hendelse/mulig hendelse blir kjent, skal beredskapsorganisasjonen varsles i henhold til fastlagte prosedyrer.

5.3 Kriseutvalget innkalles når lederen eller et av medlemmene krever det. Lederen avgjør hvilke av Kriseutvalgets rådgivere som skal innkalles i tillegg. Kriseutvalget sitter samlet så lenge det finner det nødvendig. Det kan vedtas permisjoner etter behov.

5.4 Ved varsling og innkallingsordre skal Kriseutvalget møte umiddelbart og senest to timer etter varsling i Kriseutvalgets operasjonssentral, om ikke annet er oppgitt.

6. Kriseutvalgets sekretariat – oppgaver

6.1 Statens strålevern er sekretariat for Kriseutvalget.

6.2 Statens strålevern er nasjonalt og internasjonalt kontaktpunkt og skal som sekretariat kunne innkalle Kriseutvalget gjennom døgnkontinuerlige vaktordninger. Sekretariatet varsler Kriseutvalgets leder, medlemmer, rådgivere og ev. informasjonsmedarbeidere fra andre etater, samt fylkesmenn, departementer og andre aktuelle myndigheter eller virksomheter.

6.3 Ved hendelser som omfattes av Kriseutvalgets mandat, skal Sekretariatet:

- bistå Kriseutvalget med vurderinger,
- bistå institusjoner og myndigheter på alle nivåer ved aktuelle problemstillinger,
- håndtere mindre hendelser etter retningslinjer gitt av Kriseutvalget, og
- drifte operasjonslokalene med kommunikasjons- og datasystemer.

6.4 I det løpende beredskapsarbeidet skal Sekretariatet:

- tilrettelegge for virksomheten i Kriseutvalget,
- bistå med den praktiske gjennomføringen av Kriseutvalgets oppgaver,
- formidle informasjon,
- bistå institusjoner og myndigheter på alle nivåer ved aktuelle problemstillinger,
- representere det løpende beredskapsarbeidet og være et bindeledd for dette,
- tilrettelegge for og delta i øvelser, samt følge opp erfaringene fra slike øvelser.

6.5 Sekretariatet har ansvaret for at det etableres tilstrekkelige informasjonsressurser for å håndtere hendelser innenfor Kriseutvalgets mandat.

Sekretariatet skal søke samarbeid med andre etater og direktorater som har oppgaver innenfor informasjonsberedskap, med sikte på å samordne og koordinere informasjonsarbeidet innenfor ulike beredskapsområder.

Ved en akutt atomhendelse kan Kriseutvalget styrke Sekretariatets informasjonsarbeid ved å be om informasjonsfaglig bistand og få tilført ressurser fra den informasjonspoolen som er opprettet og som administreres av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Informasjonsheten skal under en akutt hendelse:

- bistå Kriseutvalget med å utarbeide kommunikasjonsstrategier tilpasset den aktuelle hendelsen,
- foreslå og iverksette kommunikasjonsiltak for Kriseutvalget i de ulike fasene av hendelsen, og
- bistå Kriseutvalget med formidling av koordinert informasjon til publikum og medier.

I det løpende arbeidet skal sekretariatet:

- bistå Kriseutvalget med å utarbeide informasjonsstrategier,
- delta i det løpende beredskapsarbeidet med å formidle informasjon,
- gjennomføre kompetansehevende tiltak,
- utarbeide standard informasjonsmateriale, og
- tilrettelegge for, delta i og bidra til læring fra øvelser.

Andre etater/institusjoner som er representert i Kriseutvalget/Kriseutvalgets rådgivere, involveres i dette arbeidet etter behov.

7. Operasjonssentral

7.1 Som operasjonssentral for Kriseutvalget benyttes lokaler som stilles til disposisjon av Statens strålevern.

7.2 Operasjonssentralen med kommunikasjons- og datasystemer bygges opp i samarbeid mellom Kriseutvalget, Statens strålevern og Helse- og omsorgsdepartementet. Sekretariatet ved Statens strålevern står for vedlikehold og drift av systemene.

8. Administrativ tilhørighet

Kriseutvalget ligger administrativt under Helse- og omsorgsdepartementet og tar opp spørsmål av administrativ, organisatorisk og økonomisk karakter med dette departementet. Helse- og omsorgsdepartementet skal holdes løpende orientert om alle forhold av betydning innen Kriseutvalgets ansvarsområde.

9. Fylkesmannen

Fylkesmannen skal etablere det nødvendige regionale forum for koordinering, der berørte etater deltar, og etablere et planverk for sin funksjon i atomberedskapen. Fylkesmannen skal medvirke til at de regionale og lokale etater som kommer inn under Fylkesmannens generelle koordinerings- og samordningsansvar, har etablert tilfredsstillende planer for atomhendelser som en del av et samordnet planverk og skal rapportere regelmessig om dette til Statens strålevern som sekretariat for Kriseutvalget.

Fylkesmannen skal sørge for koordinering og bidra til iverksettelse av samordnede tiltak regionalt og lokalt ved en atomhendelse. Dette gjelder både beskyttelsestiltak og formidling av informasjon til media og publikum. Tiltakene formidles normalt som oppdrag fra Kriseutvalget, og Fylkesmannen sørger for nødvendige tilpasninger og prioriteringer ut i fra regionale forhold. Fylkesmannen rapporterer tilbake til Kriseutvalget om gjennomføring.

Kriseutvalget bistår Fylkesmannen med nødvendig veiledning i forhold til ovennevnte oppgaver.

Fylkesmannen skal formidle til Kriseutvalget relevant informasjon fra regionen, som kan være av betydning for de beslutninger som treffes og tiltak som iverksettes.

10. Ikrafttredelse

Endringene gjøres gjeldende fra 1. september 2013.

Vedlegg II. Delegasjon av Kongens myndighet etter strålevernlovens § 16, annet ledd til Kriseutvalget for atomberedskap

1. Innledning

Kongens myndighet etter strålevernloven § 16 annet ledd delegeres til Kriseutvalget for atomberedskap. Dette innebærer at Kriseutvalget i akutfasen av en atomulykke eller annen hendelse som kan innebære ioniserende stråling eller spredning av radioaktivitet, uten hinder av myndighetstildeling i andre lover, kan pålegge statlige og kommunale organer å gjennomføre evakuering, adgangsbegrensning til områder, samt tiltak knyttet til sikring av næringsmidler, herunder drikkevann og beskyttelse av dyr. Kriseutvalget kan dessuten pålegge private og offentlige virksomheter å gjennomføre analyser og innhente opplysninger for vurdering av situasjonen. Kriseutvalgets beslutninger om iverksetting av tiltak krever konsensus blant utvalgets medlemmer, og utvalgets medlemmer oppfordres til å medvirke til at det kan oppnås slik konsensus om tiltak. Strålevernet som leder av Kriseutvalget kan ved behov fatte beslutninger om tiltak på vegne av Kriseutvalget i tiden fra det foreligger kunnskap om en atomhendelse og til Kriseutvalget er samlet.

Opprettelsen av et eget Kriseutvalg legger forholdene til rette for optimal håndtering av en atomhendelse. I den innledende fasen vil rett tiltak til rett tid være avgjørende for effekten av tiltaket. Optimal håndtering av akutt fase krever:

- tidlig og deretter løpende beskrivelse av situasjonen,
- prognoser for utvikling av situasjoner, stråledoser og risiko,
- tiltak i akutt fase, og
- informasjon om hendelsen, konsekvenser og tiltak.

Kriseutvalget med rådgivere har oppgaver i forhold til alle disse punktene. Kriseutvalget skal, dersom tiden tillater det, informere og drøfte pålegg om tiltak med ansvarlig departement før iverksettelse. Tiltak som berører militære forhold og operasjoner, skal imidlertid alltid klareres med Forsvarsdepartementet.

Kriseutvalget skal kunne innhente informasjon og data om omfanget av hendelsen og kunne sette inn tiltak for å redusere konsekvenser i akutt fase. Disse fullmaktene skal legges til grunn ved utarbeidelse av detaljerte beredskapsmanualer og eventuelle samarbeidsavtaler. Det skal etableres veldefinerte beslutningskriterier så langt dette er mulig.

I det følgende gis en kort utdyping av de enkelte elementene i håndteringen av en akutt fase, sammen med de fullmakter Kriseutvalget skal ha.

2. Tidlig og deretter løpende beskrivelse av situasjonen

Kriseutvalget med rådgivere skal ved en atomhendelse fremskaffe relevant informasjon og data for å etablere et best mulig grunnlag for vurderinger og beslutninger. Dette inkluderer informasjon om

- ulykkessted/hendelse/utslippskilde,
- eventuelt utslippssomfang og sammensetning,

- meteorologiske forhold,
- radioaktive stoffer i luft og som nedfall på bakken,
- forurensning av matvarer, drikkevann og miljø, og
- andre relevante opplysninger.

Kriseutvalgets fullmakt til å innhente informasjon og data om en hendelse:

Kriseutvalget kan pålegge private og offentlige virksomheter, samt anmode Forsvaret om å utføre oppdrag, blant annet vedrørende:

- innhenting og analyse av informasjon og data,
- innhenting, transport og analyse av prøver, og
- overføring av informasjon og data til operasjonssentralen

3. Prognoser for utvikling av situasjonen, stråledoser og risiko

Kriseutvalget med rådgivere vil i nært samarbeid med Statens strålevern løpende utarbeide oppdaterte overslag over stråledoser til utsatte befolkningsgrupper og risikovurderinger i en akutt fase. Det vil videre bli utarbeidet prognoser for fremtidige doser og risiko.

Kriseutvalgets fullmakt til å innhente prognoser:

Kriseutvalget kan pålegge offentlige institusjoner og private virksomheter å utarbeide prognoser for situasjonsutvikling og konsekvenser på sitt område.

4. Tiltak i akutt fase

En rekke konsekvensreducerende tiltak vil, dersom de settes inn på et riktig tidspunkt, kunne redusere konsekvensene av en hendelse betydelig.

Kriseutvalget må i akutt fase ha mulighet til, uten unødig opphold, å sette inn konsekvensreducerende og kostnadseffektive tiltak.

Kriseutvalgets fullmakt til å iverksette tiltak for å redusere konsekvensene av en hendelse:

Kriseutvalget kan for å beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser iverksette følgende konsekvensreducerende tiltak i akutt fase av en atomhendelse.

- pålegge sikring av områder som er eller kan bli sterkt forurenset, for eksempel i form av begrensning av tilgang og trafikk eller sikring og fjerning av radioaktive fragmenter,
- pålegge akutt evakuering av lokalsamfunn i tilfeller hvor utslippskilden, for eksempel lokal reaktor, havarert fartøy med reaktor eller fragmenter fra satellitt, utgjør en direkte trussel mot liv og helse lokalt,
- pålegge kortsiktige tiltak/restriksjoner i produksjonen av næringsmidler, for eksempel å holde husdyr inne eller å utsette innhøstning,
- pålegge/gi råd om rensing av forurensede personer,
- gi råd om opphold innendørs for publikum,
- gi råd om bruk av jodtabletter,
- gi kostholdsråd, for eksempel råd om å avstå fra konsum av visse forurensede næringsmidler, og
- gi råd om andre konsekvensreducerende tiltak, inkludert tiltak for å hindre eller redusere forurensning av miljøet.

Kriseutvalget påser at de tiltakene som er listet opp ovenfor, rettes til og formidles gjennom de etater i Kriseutvalget som innehar det aktuelle rettslige grunnlaget for gjennomføringen..

5. Informasjon om hendelsen, konsekvenser og tiltak

Kriseutvalget vil i en akutt fase være ansvarlig for koordinert informasjonsformidling til sentrale myndigheter, og i særlig grad til lederdepartementet, til samarbeidspartnere i inn- og utland, det krisehåndterende apparat i fylkene, media og allmennheten.

Lederen av Kriseutvalget avgjør i samråd med utvalgets medlemmer hvorvidt og når det er behov for å be om bistand fra samarbeidende etater for å styrke sekretariatets informasjonsenhet.

Kriseutvalgets fullmakt til informasjonsformidling:

Kriseutvalget bestemmer i en akutt fase innholdet i den informasjon som gis.

6. Ikrafttredelse

Endringene gjøres gjeldende fra 1.september 2013.